

بیماری هاری

هاری یک بیماری حاد و کشنده ویروسی سیستم مرکزی است که مخصوص گوشتخواران اهلی و وحشی بوده انسان و سایر حیوانات خونگرم پستاندار بطور تصادفی و غالباً از طریق گزش به آن مبتلا می شوند.

اهمیت بیماری هاری:

۱. میزان کشندگی بالا (صد درصد) بطوری که پس از ظهور علائم بالینی چه در انسان و چه در حیوان درمان پذیر نبوده و بیمار محکوم به مرگ خواهد بود.
۲. افزایش روند حیوان گزیدگی انسانی که به ناچار سالانه مبالغ زیادی صرف خرید سرم و واکسن ضد هاری جهت درمان پیشگیری آسیب دیدگان می گردد.
۳. تلفات دام و خسارت اقتصادی که بیماری در دام ها ایجاد می کند.

وضعیت بیماری در ایران :

روند سالانه حیوان گزیدگی در ایران رو به افزایش است ؛ به طوریکه در ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت این میزان از ۳۵/۱ مورد در سال ۱۳۶۶ به ۱۵۱ مورد در سال ۱۳۸۱ رسیده است. بیش از ۸۵٪ موارد حیوان گزیدگی توسط سگ اتفاق می افتد.

راه های سرایت بیماری:

۱. راه گاز گرفتن: اصلی ترین راه است . البته از طریق کشیده شدن پنجه آغشته به بزاق حاوی ویروس هاری (به ویژه در گربه و گربه سانان) نیز منتقل می شود.
۲. راه پوست :بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست ولی اگر کوچکترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد قابل انتقال خواهد بود.
۳. راه مخاطات :امکان پذیر است، بنابر این سگ ها و گربه های به ظاهر سالم در اواخر دوره کمون بیماری، می توانند از طریق لیسیدن لب و چشم و بینی کودکانی که با آنها بازی می کنند صاحبان خود را به بیماری هاری مبتلا نمایند .
۴. راه تنفس :سرایت هاری از طریق تنفس به ویژه در غارهای محل زندگی خفاش های آلوده امکان پذیر است .
۵. راه پیوند اعضا :دو مورد انتقال در اثر پیوند قرنیه فردیکه مبتلا به هاری بوده و از قرنیه وی جهت ۲ نفر استفاده گردیده است، در سال ۱۳۷۳ در ایران گزارش شده است .
۶. انتقال از راه دستگاه گوارش: بعید است ولی حیوانات گوشتخوار ممکن است بندرت از خوردن لاشه حیوانات تلف شده از بیماری هاری به این بیماری مبتلا شوند. به هر حال از خوردن گوشت و سایر فراورده های دام های مبتلا به هاری خودداری شود.
۷. انتقال از راه جفت :بعید نیست.
۸. انتقال از طریق وسایل آلوده :فقط در موارد استثنائی منتقل می شود.
۹. انتقال بیماری از انسان به انسان :جز در یک بررسی که در سال ۱۹۸۵ در پاکستان بعمل آمده و تعدادی از بچه های نوزاد که توسط یک نفر ختنه شده بودند و مبتلا به هاری شدند و بعداً معلوم شد که شخص ختنه کننده مراحل آخر دوره کمون هاری را طی می نموده و بر طبق عادت سنتی مقداری از بزاقش را در محل ختنه می ریخته مورد دیگری گزارش نشده است. بنابر این، در نگهداری و پرستاری از شخص مبتلا به هاری باید تمام جوانب احتیاط رعایت شده و ضمن استفاده از وسایل حفاظتی کامل، لوازم و وسایل بیمار با دقت هر چه تمامتر ضد عفونی گردد.

بیماری در حیوانات:

دوره نهفتگی در سگ و گربه معمولاً ۳ - ۲ هفته و گاهی چند ماه است. در حیوانات دیگر دوره کمون بر حسب نوع حیوان فرق می کند و در غیر گوشتخواران طولانی تر از گوشتخواران می باشد. نکته جالبی که باید به آن اهمیت داده شود این است که در سگ و گربه ۳ تا ۱۰ روز قبل از علائم بالینی ویروس در بزاق حیوان وجود دارد و می تواند بیماری را انتقال دهد. به عبارت دیگر اگر سگ و گربه در زمان گزش آلوده به هاری باشند علائم بالینی حداکثر تا ۱۰ روز بعد در حیوان ظاهر شده و خواهد مرد.

علائم بیماری در حیوان:

اولین علامت بیماری در رفتار و عادات حیوان می باشد، بطوریکه یا بیش از اندازه به صاحب خود انس و الفت پیدا می کند و مثل اینکه از او کمک می طلبد یا عصبانی و بد خو گردیده غذای خود را بخوبی نمی خورد.

پیشرفت بیماری در موارد کمی به صورت فلجی (هاری ساکت) در آمده حیوان به گوشه ای پناه برده ابتدا دست ها سپس پاها و بعد سایر اندام ها فلج شده و در اثر فلج دستگاه تنفس تلف می شود.

ولی در بیشتر مواقع پس از گذشت دوره تغییر رفتار، حیوان پریشان و مضطرب و کم کم به صورت وحشی و درنده در آمده به گاز گرفتن سنگ و چوب و اشیاء مختلف پرداخته و خانه خود را ترک و بدون مقصد به هر جا می رود و به هر کس و هر حیوان که سر راه او باشد حمله می کند، پس از مدتی در اثر دوندگی زیاد و گرسنگی و تشنگی به علت عدم امکان بلع کف از دهانش سرازیر شده و مرتباً به زمین می خورد، صدای پارس حیوان خشن و ناموزون و بریده و حالت درندگی در چهره اش هویدا می باشد. سگ ها اغلب به وسیله مردم کشته می شوند و اگر فرار کنند بزودی در اثر فلج دستگاه تنفسی خواهند مرد. گربه پس از طی دوره کمون به محل تاریکی می رود . پنجه های گربه مثل دندان سگ یا گرگ عمل می کند زیرا گربه دائماً مشغول لیسیدن پنجه هایش می باشد و مرتب پنجه ها آلوده به بزاق می شوند و موقع پنجه کشیدن بر روی دست و پا یا صورت انسان بیماری را از راه خراش منتقل می کند .

علائم بیماری در انسان:

دوره بیماری هاری به چهار مرحله تقسیم می شود .

الف : دوره کمون بیماری: به طور معمول بین ۱۵روز تا ۳ ماه و بطور متوسط ۱ تا ۲ ماه به طول می انجامد. ولی از چند روز تا بیش از ۳ ماه ، حتی تا چند سال هم مشاهده شده است .

ب: مرحله بروز علائم اولیه: این مرحله به طور معمول ۴-۱ روز (حداکثر ۱۰ روز) به طول انجامد.

نشانه های مهم این دوره:

تب ، لرز ، خستگی ، بی اشتهاپی ، سردرد ، ضعف ، درد عضلانی ، اشکال در بلع ، حالت تهوع و استفراغ ، سرگیجه ، افسردگی ، بیقراری ، سوزش و خارش و گاهی درد محل گزیدگی ، تحریک پذیری ، بی خوابی ، دردهای شکمی و اسهال .

ج: مرحله حاد عصبی:

مهم ترین علائم: تحریک پذیری شدید، توهم ، نگرانی و هیجان ، ترس از آب ، افزایش ترشح بزاق و اختلال بلع ، خواب آلودگی ، انقباض های عضلانی ، علائم مننژیت ، تشنج و فلج موضعی ، گشاد شدن نامنظم مردمک ، تعریق و کاهش فشار خون وضعیتی

د: مرحله کما و مرگ: از شروع علائم تا مرگ به طور متوسط ۴ تا ۷ روز طول می کشد.

اقدامات درمان پیشگیری در مورد افراد حیوان گزیده :

افرادی که مورد گاز گرفتگی حیوانات قرار می گیرند اگر بلافاصله و در اسرع وقت به مراکز درمان پیشگیری مراجعه و تحت اقدامات درمان پیشگیری قرار گیرند می توان از ابتلای به بیماری هاری در آن ها جلوگیری کرد.

این اقدامات عبارتند از :

۱. ازدودن و خارج ساختن ویروس هاری از محل زخم:

مهم ترین قسمت پیشگیری از هاری (تا ۵۰٪) رعایت کامل همین نکته است ، برای این کار لابلای زخم را با آب تمیز و صابون (با استفاده از گاز استریل یا دستکش جراحی یکبار مصرف استریل) حداقل به مدت ۱۵ تا ۲۰ دقیقه عمیقاً شستشو و در جریان آب روان قرار دهید.

۲. خارج کردن کف صابون از لابلای زخم:

با استفاده از شیلنک آب یا پیستوله آب پاش و بوسیله گاز استریل یا دستکش جراحی یکبار مصرف استریل ، زیرا باقی ماندن صابون بعضی مواد ضد عفونی کننده را که بدنبال شستشو مورد استفاده قرار خواهد گرفت خنثی می کند.

۳. قطع کامل قسمت های له شده و نکروزه.

۴. ضد عفونی زخم با الکل ۴ تا ۷۰ درجه یا محلول بتادین ۱٪ یا سایر مواد ضد عفونی کننده.

۵. زخم حیوان گزیدگی را نباید بخیه زد ، چون ویروس هاری بیهوازی بوده و در مقابل نور و اکسیژن هوا خاصیت حیاتی خود را از دست می دهد. البته در مورد زخم های بسیار عمیق که شریان های خونریزی دهنده دارند استثنائاً می توان شریان را بخیه زد که در این صورت می بایستی مقداری سرم ضد هاری را در داخل زخم انفیلتره نمود.

۶. تزریق سرم ضد هاری

۷. تزریق واکسن ضد هاری

۸. تزریق سرم و واکسن ضد کزاز

۹. آنتی بیوتیک تراپی

۱۰. تحت مراقبت قرار دادن حیوان مهاجم:

تحت نظر گرفتن فقط برای سگ و گربه اهلی است، و در حیوانات دیگر که دوره کمون متغییر دارند مصداق ندارد. به مدت ۱۰ روز، اگر حیوان تلف شد واکسیناسیون تا آخر ادامه می یابد، و اگر سالم بود حیوان مسلماً هار نیست و ادامه واکسیناسیون لازم نیست